

GRADA

Základy Lubomír Satora mantrailingu

Výcviková příručka pro začátečníky

Lubomír Satora

Základy mantrailingu

Výcviková příručka pro začátečníky

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

Lubomír Satora

Základy mantrailingu

Výcviková příručka pro začátečníky

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 7843. publikaci

Odpovědná redaktorka Anita Ponešová
Grafická úprava a sazba Jaroslav Kolman
Jazyková korektura Helena Chalupová
Fotografie Jaroslava Satorová a Ondra Vala
Počet stran 136
První vydání, Praha 2020
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-1975-2 (ePub)
ISBN 978-80-271-1974-5 (pdf)
ISBN 978-80-271-1341-5 (print)

Obsah

Za vším hledej ženu	7
Historie bloodhoundů	8
Mantrailing bez předsudků	11
Mantrailing a poslušnost	16
Výběr nového partnera	20
Výstroj a výzbroj – základní výbava	24
Kombinace metod pachových prací	31
Čtení psa	35
Tak, jdeme na to	40
Starty v kontaminovaném prostředí	51
Přerušovaný trail	59
Střídání povrchů	62
Rozlišování pachů – základ mantrailingu	65
Vyrušení (vzruchy) na trailu	68
Žádoucí a nežádoucí chování	71
Rozptylování zvířaty	75
Rozlišování stáří jednoho pachu	77
Mantrailing a teorie pachů	80
Vliv psovoda a dalších lidí na chování a práci psů	88
Mantrailing – praktická pátrání	99
A pár příběhů	105
Integrita a etika (něco k zamyšlení na závěr)	109
Definice pojmů	112
Schémata cvičení	114
Historie International Bloodhound Academy (IBHA) a RESDOGS	134
Pár slov autora	136

Za vším hledej ženu

Nevěřím na náhody, věřím na osud. Když byly naše děti malé, koupil jsem od kamaráda krásného münsterlandského ohaře za litr slivovice. Byl sedmým z vrhu, a přestože pocházel od špičkového chovného páru, podle tehdejších směrnic na něj nevyšly „papíry“. Užili jsme si s ním mnoho legrace. Tedy hlavně já. Představte si, že pracujete na zahradě a před domem je slyšet křik: „Bene fúúúj, Bene fúúúj.“ Jdete se podívat, co se děje, a tam sedí vaše milovaná žena v kaluži bláta, za krk drží psa, který má v tlamě slepici. Prostě scéna, která vás nutně musí rozesmát. Vyndáte psovi z tlamy slepici a v klidu ji živou vrátíte sousedovi se slovy: „Já vám to říkal už několikrát, abyste ty slepice nepouštěl na ulici“. Váš smích samozřejmě vytočí manželku doběla. „Kdy už doděláš konečně ty ploty?“ Na to přeci existuje jenom jedna odpověď. „A viděla jsi, jakou měl Beník radost, když ji chytil?“

Moje žena je skvělá, nezabila mě, ani se se mnou nerozvedla, mám ji rád, a proto se snažím plnit všechno, co jí na očích vidím. Ben umřel na rakovinu. Kdo měl někdy psa, ví, jaké to je chodit po zahradě, kde je najednou prázdná a kde chodí akorát sousedovy kočky lovit ptáčky.

„Měli bychom si pořídit psa“. Něco menšího, klidného, hodného, prostě co zvládne i malé dítě. Hurá, tak vyrazíme na DUOCACIB do Brna. Na place přes 8 000 psů. Tady si přece musí každý něco vybrat. Ale pak to začalo: ten je velký, ten je moc chlupatý, ten má krátký ocas, ten má tohle a ten zase tamto. Po celodenním mudrování vás to přestane bavit. „Mám hlad a jede se domů. Kruci, kolik je potřeba psů, aby sis konečně vybrala???“

Naštvaně odcházím z výstaviště a na parkovišti to najednou přišlo. Žena se přes moje rameno zadívala do dálky, a jak to holky umí, zamilovat se na první pohled, pronesla osudovou větu: „Ten je krásnej, ten by se mi líbil.“ Otočím se a tam stojí párek působivých bloodhoundů. „Tak to má být ten malý, hodný psík, kterého zvládnou i děti? To nemyslíš vážně!“

Někdy začátkem prázdnin jsem pak navrhl, že bychom si mohli udělat výlet. Kam pojedeme? Nechte se překvapit. Zastavuju u staršího domku. Zazvoním. Ze dveří se vyřítí vyjící párek bloodhoundů, všichni jsou najednou plní chlupů a slin. Po prvotním šoku nás majitelka zve do obývacího pokoje, kde v ohrádce spí šest půvabných klubíček. Žena si se slzami v očích sedne mezi ně, žlutá mašlička jí vyleze na klín a usne. No, a tak si nás Nabrouck vybral. Kdyby to neudělal, neměli byste co číst.

Historie bloodhoundů

„Bloodhound se pro mantrailing narodil a mantrailing byl stvořen pro bloodhouny.“

Je-li některé plemeno předurčeno ke stopování metodou mantrailingu, tak je to bloodhound. Americký instruktor výcviku stopařských psů Dave Berger napsal: „*Na cestu po široké dálnici si přeci nevyberu malé autíčko, když můžu jet pohodlným velkým autem*“.

Mantrailing je opředen mnoha tajemstvími, smyšlenkami a mýty. Do jaké míry se starší kronikáři a spisovatelé drželi skutečnosti, to se dnes už nedozvíme. Faktem ale je, že bloodhound patří mezi nejstarší plemena na světě. Historie jeho předků se začala psát až 6000 let před našim letopočtem, ale pro nás je zajímavých posledních čtrnáct století. Nejenom myslivci a lovci znají legendu o svatém Hubertovi:

V Ardenských lesích lovil se smečkou svých psů někdy v 7. století francouzský rytíř Hubert de Liège, když tu náhle při štvanici spatřil předlu jelena s křížem mezi parohy. To na něj tak mocně zapůsobilo, že se zřekl svého dosavadního zhýralého života a dal se na pokání a víru. Stal se mnichem a v roce 687 n. l. nechal založit klášter v Andin přesně v místech, kde jelena spatřil. Později se stal biskupem v Lutychu a Mastrichtu. Po smrti byl prohlášen za svatého. V roce 825 n. l. byly ostatky svatého Huberta převezeny do tohoto kláštera, který se tak změnil na poutní místo. V 16. století byl klášter přestavěn na gotickou katedrálu a městečko bylo pojmenováno Saint Hubert. Svatý Hubert se stal patronem lovců a myslivců.

Mniši v klášteře sv. Huberta chovali základní smečku vynikajících stopařů, kteří prý doprovázeli královici na lovu, a kteří postupně získávali věhlas po celé Evropě. Klášter byl královským výnosem zproštěn placení daní, musel však každoročně dodávat několik párů těchto psů na francouzský královský dvůr. Povinnost vznikla v roce 790 n. l. a trvala do Velké francouzské revoluce v roce 1764, tedy bezmála tisíc let. V roce 1066 Vilém Dobyvatel přivezl bloodhouny do Anglie a i zde byly králové a královny obdarovávaní těmito vynikajícími stopaři, kteří jim pomáhali při lovu vysoké a černé zvěře. Později se tito psi využívali také k pátrání po pytláčích dobytka: použití jejich svědectví bylo posvěceno dokonce královským výnosem.

Kolonizátoři si pak odvezli tyto psy i do Ameriky, kde jim pomáhali hledat uprchlé otroky a trestance. Jak v Anglii, tak i později v Americe získal bloodhound takovou vážnost, že jako jediný byl v soudních procesech uznáván jako tzv. němý svědek. Pokud bloodhound například ztotožnil vražednou zbraň s osobou, mohlo to pachatele přivést až na šibenici.

Jedním z neslavnějších bloodhoundů využívaných bezpečnostními orgány v Americe byl Nick Carter, který se proslavil více jak 600 úspěšnými zásahy. Ovšem typickou prací bloodhoundů spíše charakterizuje jiný bloodhound – Symbol of Kenwood, který uhynul v roce 1954. Byl nasazen na stopu dvou uprchlých vrahů. Stopa byla

stará, dlouhá, vedla přes silně frekventované úseky města Isleta Pueblo. Symbol vrahy nakonec dostihl, ale jak je pro bloodhouny příznačné, když je našel, dával najevo obrovskou radost a na důkaz toho vtiskl jednomu z pachatelů přátelský polibek. Vrah s ním tuto neskrývanou radost zřejmě nesdílel.

V dřívějších dobách bloodhoundi pracovali navolno a pokud zachytili stopu, museli psovodi za nimi jet na koních, aby jim stačili. Bloodhound při tom vydával hluboký melodický zvuk, který jezdci na koních sledovali a většinou, když hukot psa ustal, našli jej posléze u hledaného pachatele. Tuto metodu označovanou jako AirScenting ale v poslední době vystřídal práce na stopovací šňůře.

Převzato volně z knihy Psi společenských plemen (Findejs-Štěpánský), vydané SZN Praha v roce 1973

Do rozvoje plemene ale celkově nepříznivě zasáhla druhá světová válka. Američtí vojáci a policisté, kteří bojovali v Evropě, se zhlédli v německém ovčákovi. Líbila se jim jeho oddanost a universalnost, tak důležitá pro policejní praxi. Jednostranně využitelný bloodhound byl odsunut na druhou kolej. Zůstal jen malý počet chovných jedinců, převážně z chovů u amerických věznic, a lidé už bloodhouny chovali hlavně kvůli exteriéru, ne kvůli stopařským schopnostem. V posledních letech se situace snad začíná měnit: díky importům mezi jednotlivými zeměmi se znovu obnovil chov a byli odchoováni velmi hodnotní jedinci jak v zahraničí, tak i u nás. U některých chovatelů je vidět snaha o znovu upevnění jejich povahy a kondice. Bohužel i bloodhouny postihl stejný osud, jako prakticky většinu plemen psů, kdy se výstavní exteriér upřednostňuje na úkor zdraví a pracovní upotřebitelnosti.

Obr. 1 *Cassino a Chooco*

Obr. 2 *Nabrouck*

Obr. 3 *Chooco na trailu ve městě*

Do ČSSR se bloodhound dostal v roce 1974, kdy si jej dovezli za velmi zvláštních okolností, manželé Charyparovi. Zaplatili za něj neskutečné peníze, za které by si tehdy mohli koupit třeba nové auto. Jejich Athos, který si zahrál i v jednom díle seriálu o majoru Zemanovi, má v plemenné knize číslo 001.

Pes Athos of Jalen 's a fena Barylla Gypsi měli první tuzemský vrh „A“ Ze Stříbrné Stezky (nar. 30. 5. 1976) a druhý vrh „B“ v roce 1978. Po odchování tohoto vrhu Charyparovi emigrovali do zahraničí i se svými psy.

Další importovanou fenou byla Are Ö Little Silver Wood – Lands (zvaná Ferina). Tato fena byla importovaná z USA z pověření Federálního ministerstva vnitra Ing. Jiřím Piklem a byla zapsána do plemenné knihy pod číslem ČLP 2. Tato fena působila ve službách SNB (Sbor národní bezpečnosti) až do roku 1980. U SNB na ní odchovali v roce 1977 jeden vrh „R – SNB“ a některé její potomky využívala policie.

Jednoho bloodhonda, který již pocházel z českého vrhu, vlastnila také herečka Jana Šulcová. Jmenoval se Ax a jako jednoletého jej později prodala tehdejší Správě VB, která se snažila využít tyto fenomenální stopaře v policejní práci.

V lednu, roce 1981 v Lahovicích u Prahy se sešli poprvé majitelé, chovatelé a příznivci plemene bloodhound a hovořili zde o podmínkách a organizaci chovu bloodhoundů v Československu.

První československý klub zpočátku sdružoval všechna plemena barvářů a honičů, byl to Klub barvářů a honičů (v Čechách) a Klub farbiarov a duričov se sídlem na Slovensku. V té době byly chovné předpoklady pro lovecká plemena podmíněny složením lovecké zkoušky (pro bloodhoundy to byly Předběžné zkoušky barvářů nebo Individuální zkoušky) a výstava. V současné době z tohoto nic neplatí. K uchování jedince stačí dvě výstavy a chovný svod. Kontrola zdravotního stavu a pracovní schopnost se nepožaduje.

Nepokrytě přiznávám, že jsem zamilovaný do plemene bloodhound a velmi těžce nesu, jakým směrem se chov bloodhoundů ubírá. Posledních pár desítek let jsou chovatelské stanice a kluby, které mají zodpovídat za rozvoj daného plemene, jednostranně zaměřeny pouze na exteriér a výstavy: neřeší otázky spojené se zdravotním stavem a pracovní schopností, prakticky neexistuje výběr chovných jedinců na základě toho, co by mělo toto krásné plemeno charakterizovat. Bohužel v tom bloodhound není sám, je to obecný trend v chovu většiny plemen psů.

O mantrailing se v Česku začala zajímat v roce 2006 skupina členů Bloodhound klubu CZ a následně začala spolupráce i se slovenským Klubem sv. Huberta. První skutečné pátrání po hledané osobě proběhlo v roce 2009. I díky mantrailingu se pomalu začínají některé chovné stanice vracet k výběru chovných jedinců s pracovními předpoklady.

Přestože je mantrailing úzce spjat s plemenem bloodhound, ve výcviku se v posledních desetiletích prosazují i další plemena, převážně z řad plemen loveckých a služebních.

Mantrailing bez předsudků

Mantrailing považuji za královskou disciplínu pachových prací.

Velmi rád si čtu příběhy a poslouchám vyprávění lidí, kteří s mantrailery pracují, a kteří se snaží proniknout do tajů této krásné disciplíny. Často se mi svěřují se svými zážitky a zkušenostmi, kladou mi mnoho otázek a chtějí slyšet adekvátní odpovědi. Nevím, jestli je najdeme a jestli najdeme odpovědi na otázky, které napadnou při čtení vás. V každém případě bylo naší snahou hledat v té velké zvěti informací a dezinformací cestu, která vám pomůže mantrailing lépe pochopit.

Mantrailing je metoda pachové práce, která sice vychází z podobných zásad, jaké se uplatňují i u jiných pachových prací, má ale určitá specifika, která nejde přehlížet.

Proč to tedy někdy nefunguje? Odpověď nebude jednoduchá, pokusím se ale o vysvětlení na příkladech z naší praxe.

1. Nedostatek informací a zkušeností

Když jsem s mantrailingem začínal, dostal jsem se na seminář do Německa. Zaujala mě tam dívka, která pomáhala při výcviku: schovávala se jako figurantka a absolvovala s námi i teoretické přednášky. Na mou otázku, kde má psa, odpověděla, že ho ještě nemá, a pořídi si ho až tehdy, kdy bude přesvědčená, že má dostatek zkušeností a hlavně bude vědět, co chce se svým psem vlastně dělat. Je to zásadní rozdíl v přístupu oproti tomu, kdy zájemci přijdou se svým psem na náš trénink a jejich první slova jsou:

„Můj pes je hyperaktivní a já jsem slyšela, že ho mantrailing uklidní.“

„Mám dva roky psa, děláme jenom obedience, nosework a dogfrisbie a chci dělat ještě mantrailing.“

„Kdy můžu udělat první zkoušku?“

Vždy znova a znova mě zarazí, jak mnoho lidí překvapí jednoduchá otázka: „Čeho vlastně chcete v mantrailingu dosáhnout?“

Bohužel nejčastější odpovědí, která vyletí z úst, je: „Chci složit zkoušku.“ Ještě mrazivější odpovědí je: „Když nám to půjde, mohli bychom i zachraňovat lidi.“

Tento přístup budoucího zájemce o mantrailing není podle mého názoru správný. Hlavně proto, že to není disciplína, při které stačí složit nějakou zkoušku. Mantrailing je souhra mnoha i nesourodých faktorů, kde obrovskou roli hraje vlastní zkušenost, celoživotní vzdělávání psa a hlavně psovoda.

MT tým tvoří pes a člověk. Teprve s postupujícím časem chápu slova našeho amerického instruktora, který řekl: „Nejslabším článkem MT týmu je člověk a výkonnost MT týmu roste se zkušenostmi psovoda“.

Nejde jenom o výběr plemene, ale i o výběr vhodného jedince a přizpůsobení celého životního a pracovního stylu psa i psovoda. Je to komplex podmínek, které se musí zrealizovat předtím, než bude MT tým skutečně schopen nasazení do pátrání po ztracených a pohřešovaných osobách. Pokud od začátku ignorujeme základní „předpoklady“, budeme pak neustále bojovat s důsledky podceněné přípravy a neuváženého výběru, které výkonnost MT týmu silně limitují.

U mantrailingu musíte pochopit jeho filozofii, je to základní podmínka, která předurčuje úspěšnost každého pátracího týmu.

Nesouhlasím s myšlenkou, že jsou zásadní rozdíly mezi profesionálními psovody a mezi nadšenými, poctivými dobrovolníky. Bezpečnostní složky si pohrávají s myšlenkou zavedení bloodhoundů a mantrailerů do praxe již od roku 1976 a zatím žádné pokusy nepřinesly kýžený efekt. Zdůvodnění byla různá, ale hlavním důvodem bylo nepochopení podstaty mantrailingu. Snad se mnou budou souhlasit pamětníci, že mnoho prvků, které dnes mantrailing charakterizují, užívaly bezpečnostní složky už v poválečném období a fungovaly dobře. Praxe ze zahraničí a i policejní psovodi, kteří s námi spolupracovali a spolupracují, potvrzují, že nejtěžší na mantrailingu bylo přepnout hlavu na úplně jiný styl práce, než na který byli ze své praxe zvyklí.

2. Specializace a trpělivost

Pomineme-li opět skupinu majitelů psů, kteří se věnují mantrailingu pro zábavu a rekreaci, se svým psem vedle toho jezdí na cvičák, dělají agility, obedience, běhají krosy apod., a nemají vyšší ambice, je skutečně nutné si uvědomit, že mantrailing je založený na samostatné práci psa a pes má v MT týmu při práci jasně vedoucí úlohu.

Hlavním úkolem psovoda je naučit se psa dobře číst a správně interpretovat jeho chování. Mantrailing je úzce specializovaná činnost a jakákoliv další aktivita snižuje výkonnost a schopnosti psa. Neměl by být jenom další dovedností profesionálního policejního, nebo záchranářského psa. Je to speciálka se vším všudy, se všemi riziky, které zaměření na jednu dovednost přináší. Je jasné, že pro profesionálního psovoda je mantrailing vysoce rizikový: dlouholetou, třeba i tříletou přípravu, v okamžiku zmaří třeba torze žaludku.

I proto se mnoho lidí, kteří začínali s mantrailingem, vrhlo raději na velmi módní disciplínu pachových prací – nosework. Je krásné, když je pes za velmi krátkou dobu schopen používat aktivně svůj nos, majitelé se pak mohou předhánět v množství diplomů, výsledků dosažených na soutěžích a porovnávat se tak mezi sebou.

Mantrailerům je toto všechno odepřeno. Nelze v něm soutěžit a porovnávat se mezi sebou, není zde množství diplomů. A hlavně i když už pes nějakou zkoušku složí, nelze si myslet, že je jeho výkonnost stabilizovaná tak, že je schopen dosažený výsledek pravidelně opakovat. Výcvik mantrailingu je dlouhodobá, systematická práce bez výsledků viditelných pro okolí. Tady jeden seminář, byť se zahraničním instruktorem, prostě nestačí. Může být sice impulsem k pochopení některých souvislostí, podstatou

Obr. 4 Socializace je důležitým prvkem

mantrailingu nicméně ovšem zůstane pravidelný, pestrý a soustavný trénink nejenom psa, ale hlavně psovoda.

Některé psí školy se už pachovými pracemi, noseworkem a mantrailingem začínají zabývat na komerční báze a organizují různé semináře na tato témata. Pro mnoho lidí jsou tyto „hobby“ pachové práce atraktivní a ani jim nevaří vyšší cena, kterou obvykle mají. Zásadním problémem je ale přístup k této činnosti: je třeba si uvědomit, že tímto amatérským a komerčním přístupem většinou nelze dosáhnout profesionálních výsledků. Sdílím rozhořčení a beznaděj jedné instruktorky, která cvičí detekci na špičkové úrovni. Přišel ji dopis od slečny, která se chlubila, že její psíček už umí čichat skořici – za což dostala diplom – a ona by tedy ráda pomáhala profesionálům při odhalování pašovaného zboží. To samé bohužel platí i u mantrailingu, kde se aktivně nabízejí psovodi už po složení základní jednoduché zkoušky a chtějí se bez jakýchkoliv zkušeností účastnit pátracích akcí. Jejich výsledky jsou tristní a znevažují práci těch, kteří mantrailing dělají poctivě a na vysoké úrovni. Být trpělivým se vyplácí. Dobrý mantrailer skutečně podává špičkové výkony až po třech, čtyřech letech intenzivního výcviku. Spěch psa zničí.

3. Individualita a ego psovoda:

Pes a jeho psovod tvoří kompaktní tým, kde je tím důležitějším článkem pes a za ním různé zkušený psovod. Čím dál víc se kloním k názoru, že pes chyby nedělá, pouze reaguje na to, co ho psovod v průběhu výcviku (ne)naučil. Při vlastní práci je potřeba psovi ponechávat co nejvíce volnosti, nezasahovat nevhodně do jeho činnosti a hlavně se snažit svého parťáka dobře číst a správně interpretovat řeč jeho těla. Spolehnout se na schopnosti svého psa je velké umění a dokážou to pouze ti, kteří jsou vnitřně přesvědčeni, že ve výcviku nic nezanedbali, mají praktické zkušenosti a umí se na svého psa spolehnout. Vše přichází se zkušenostmi psovoda a jeho instruktorů, kteří se mu v tréninku věnují. Prostě: „Věř svému psovi“.

4. Správné vyhodnocení příčin problémů

Ať se vám to líbí anebo ne, chyby a nedostatky je třeba vždycky hledat hlavně u sebe. Sebelepší trenér může jenom poradit a navrhnout řešení, které se osvědčilo u mnoha jiných psů, kteří mu prošli pod rukama. Zodpovědnost za MT tým ale jednoznačně nese psovod. Ten si vybral plemeno a vybral si také štěně. Měl by mít nějaké zkušenosti, ale hlavně ochotu se dál vzdělávat. Musí umět dát psovi všechno, co potřebuje ke své práci, a věřit jeho schopnostem. I profesionálním špičkovým psovodům se pracuje těžce, když dostanou psa, který nemá základní genetické předpoklady: trpí různými fobiemi, špatnou socializací, nedokonalým výcvikem a musí vedle pachových prací zvládat i mnoho dalších činností.

Nedokáže-li psovod správně a objektivně vyhodnotit příčiny daného problému, nikdy ho správně nevyřeší. Věcně posoudit skutečné příčiny potíží, které se při výcviku objeví, je velké umění.

Obrovským uměním je také objektivní argumentace a rozbor příčin problémů, které při výcviku nastávají. Argument, že pes sešel ze stopy kvůli tomu, že před měsícem přelétalo vloni foukal silný vítr, prostě zlepšení nepřinese. Zkušený instruktor, zkušený psovod, by měli být schopni, objektivně a bez osobních útoků, říct svůj názor. Všichni by si měli uvědomit, že pochlebování – popřípadě mlčení – kýžený výsledek také nepřinese. Pokud je kritika objektivní a zaměřená na odstranění chyb a problémů, s cílem psovodovi pomoci, měl by ji psovod unést.

5. Terminologie

Každý, kdo se zabývá nějakou činností, v našem případě mantrailingem, by měl přesně vědět, co se pod jakým termínem skrývá. Obecně se pod termín mantrailing může schovat jakákoliv činnost, kde pes sleduje nějakou pachovou stopu hledané osoby. Nikdo nerozlišuje, co je metoda „Clean boot“, rekreační, nebo hobby mantrailing, záchranný mantrailing, není specifikované, jak pracovat s rekreačním, hobby mantrailerem, jak s MT týmem, který bude pátrat po ztracených osobách, ani

co v sobě obnáší výcvik tzv. TTT týmů (Tactical Tracker Teams), kteří pátrají po nebezpečných osobách.

Jedno české přísloví říká: „Jeden o koze, druhý o voze.“ Mnohokrát jsem byl svědkem toho, že se dva lidé bavili každý o něčem jiném: používali při tom úplně stejné výrazy, každý z nich je ale chápal úplně jinak.

6. Informace

Existuje mnoho knih a manuálů, které popisují zaručenou metodu, jak mantraileru vycvičit. Každý z autorů chce zaujmout a prosadit svůj vlastní způsob, podpořený vlastními zkušenostmi. Těžko se orientuje v této džungli často protichůdných informací a já osobně jsem rád, že mi zkušenější přátelé hned na začátku doporučili, abychom si vybrali špičkové instruktory, kteří mají za sebou i praktické výsledky a hlavně pak pokud možno: „Nepřepřahat koně“.

Rozhodnout se pro jeden zdroj informací, neustále jej porovnávat s vlastními zkušenostmi a příliš nekombinovat různé další rady, metody a pseudo-metody, je jedna z mála cest, jak dosáhnout dobrých výsledků. Neustálé zkoušení a kombinace různých zdrojů informací je tak trochu cesta do pekel. Určitě je dobré mít informace z více zdrojů, ale je důležité tyto informace v kontextu dobře chápat a porovnávat s tím, co se osvědčilo ve vaší vlastní praxi.

Ať se mnou souhlasíte, nebo ne, jedno je jisté. Všechno nakonec stejně prověří jenom čas a výsledky při praktických pátráních. A proto, abychom čas neztráceli, pojďme se této královské disciplíně pachových prací a stopařům věnovat dál.

Obr. 5 Přípravení ke startu

Mantrailing a poslušnost

Toto téma se rozebírá velmi často. Mnoho kynologů vyčítá mantrailerům, že u svých psů důsledně nevyžadují poslušnost a nechtějí se účastnit zkoušek podle stávajícího zkušebního řádu, kde je poslušnost povinná. Nutnost složit nejprve zkoušku poslušnosti a teprve poté speciálku se řeší nejen u mantrailingu, ale i u dalších speciálních disciplín, které ve skutečnosti poslušnost, danou zkušebními řády, pro svou práci v podstatě nepotřebují. U mantrailingu se totiž musí najít optimální rovnováha mezi ovladatelností a schopností samostatné práce na pachové stopě. Tato rovnováha je navíc u každého plemene, možná i jedince, jiná. Pro pochopení je dobré definovat základní pojmy a cíle, kterých chceme výcvikem dosáhnout.

Mantrailing je založený na samostatné práci psa při sledování pachové stopy a jeho cílem je pouze nalezení hledané osoby. Těžko asi můžeme psovi poradit, jak má pachovou stopu vypracovat, když zatím pouze teoreticky dedukujeme, jak to vlastně celé může fungovat. Pořád ještě neexistuje praxe pachu, pohybujeme se zatím pouze v oblasti teorie. Obecně termín „poslušnost“ také každý kynolog chápe trochu jinak, po svém. Jaké jsou tedy rozdíly v pojmech základní poslušnost, ovladatelnost, závislost a socializace? Mantrailing má vpravdě trochu jinou filozofii než klasická sportovní kynologie a je potřeba pochopit určité odlišnosti této metody pachové práce, které – i díky používání nepřesné terminologie – způsobují dokonce až opovržení u některých kynologů.

Jaká je vlastně definice poslušnosti? Podle Wikipedie „**Poslušnost**“ *vyjadřuje stav podřízení se, vykonávání rozkazů, nebo ovládnání jiným způsobem.*

Budeme-li se tedy bavit o poslušnosti, hovoříme o úplném podřízení se psa vůči psodovovi, který je lídrem týmu. V kynologii pak tento stav definují mezinárodní a národní řády záchranných organizací, které popisují, co všechno musí umět pes, aby mohl být zařazen do určité kategorie. Podobnými pravidly se řídí i služební psi státních bezpečnostních agentur, a protože je jasně stanovené, co je cílem výcviku jak záchranného, tak i policejního psa, jsou pravidla unifikována a zkušebními řády jasně definována. Většinou tuto poslušnost zvládají plemena označovaná jako služební. Určitě je to správná cesta, protože psi, kteří mají několik specializací, kde pracují nejen na vodítku, ale také navolno, pracují v různých podmínkách a mezi lidmi, musí skutečně zvládat celou škálu povelů a poslušnost mít musí. Protože je tato poslušnost jasně definována, je možné ji měřit a porovnávat i formou soutěží a mistrovství v různých úrovních.

Ovladatelnost můžeme definovat jako schopnost psodova ovládat jak žádoucí, tak i nežádoucí chování psa. Každá činnost vyžaduje od psa různý stupeň ovladatelnosti, tj. jak je pes schopen zvládat svou práci a realizovat pokyny a přání psodova, který svým jednáním vymezuje to, co je od psa vyžadováno.

Závislost. Když mluvíme o závislosti v souvislosti se psy, obvykle tím myslíme jeho závislost na člověku. Závislost na jeho péči, lásce nebo přítomnosti. Míra závislosti a oddanosti psa na majiteli má velmi široký rozsah. Od toho, že jsou psi absolutně ve všem konání závislí na jednom majiteli až po úplnou nezávislost, kdy psi nejsou závislí vůbec na nikom.

Dalším pojmem, se kterým se potkáte i v kynologii, je **socializace**. Všichni to slovo používáme, ale co to vlastně je? Vypůjčil jsem si pro jistotu opět definici z Wikipedie: „**Socializace** pochází z latinského *socialis* neboli *družný, spojenecký, polidštěný. Označuje proces, při kterém se jedinec začleňuje do společnosti, přičemž si osvojuje její hodnoty, normy, chování, schopnosti a učí se sociálním rolím. Výsledkem tohoto procesu je vytvoření „sociálního já“, sociální identity a sociokulturní osobnosti. Socializace probíhá po celý život, nejdůležitější je však v dětství a mládí“.*

Přestože definice popisuje chování lidí, je do určité míry použitelná i pro charakteristiku chování psů.

Mantrailing je vysoce specializovaná činnost, která vyžaduje od MT týmu (psovod/pes), aby byl schopen pracovat v různém prostředí – od volné přírody až po práci ve městě za plného provozu. Při vlastní práci je ale lídrem týmu tentokrát pes. Ten určuje, jak a kde se bude pachová stopa sledovat. Psovod by měl pouze korigovat jeho chování vůči vnějším vlivům a různým nebezpečím. Pracuje se pouze na stopovací šňůře a za bezpečnost a chování psa v každé situaci zodpovídá psovod.

Aby byl MT tým schopen takto pracovat, je důležitá správná **socializace** a **ovladatelnost**. **Socializace** proto, aby se pes dokázal vyrovnat s přítomností lidí, zvířat, dalších psů, dopravní a jiné techniky, celkově tedy s prostředím, ve kterém pracuje. Musí se umět pohybovat jak v členitém volném terénu, tak i v přeplněném městě.

S tím pak souvisí i míra **ovladatelnosti** psa. Pes pak nemusí mít zkoušky poslušnosti, ale musí být v dané situaci ovladatelný. Neměl by nepřiměřeně reagovat na vnější podněty. Při tom všem by měl pracovat samostatně a dokonce v případech, kdy psovod udělá chybu, vynutit si svou pravdu i proti vůli psovoda.

S tím úzce souvisí i **míra závislosti** na psovodovi. Tu bychom mohli popsat jako dobře vyvážený vztah. Správná míra citové závislosti, která by ale neměla omezovat schopnost psa k samostatné práci. Díky práci na stopovací šňůře je pes v kontaktu a vnímá přítomnost psovoda, ta by ho ale neměla negativně ovlivňovat, spíše mu dávat určitou podporu.

Mnozí možná namítnou, že i při sportech anebo jiné záchranářské praxi, kterou provozují, jejich psi pracují samostatně. Ano, pes pracuje samostatně, ale na základě pravidel a požadavků, které stanovil člověk. Proto je tady poslušnost nutná, pes se musí podřídí lidským pravidlům a požadavkům, podle nich pak může samostatně pracovat.

V tom je filozofie mantrailingu trochu jiná. Důležitý je pouze cíl, což je nalezení hledané osoby. Jak to pes provede, je převážně jeho vlastní vůle, schopnost a zkušenost.

Je určitě správné a nutné, aby u každé činnosti, a kynologickou praxi nevyjímaje, byly stanoveny nějaké dohodnuté mantinely, v rámci kterých pak můžeme posuzovat dosažení stanovených cílů. Musíme však připustit, že ne všechno, co dnešní zkušební řády vyžadují, směřuje ke skutečným cílům dané disciplíny. Tento problém řeší nejenom mantrailing, ale i některé další „speciálky“.

Ve své praxi se setkávám s dalším problémem: mnoho lidí nedokáže definovat své vlastní osobní cíle, popř. je v čase mění a podřizuje momentálním vnějším vlivům a podmínkám, které je ale nakonec mohou od jejich původního cíle dokonce úplně odvést.

I u mantrailingu je možné stanovit si různé cíle. Otázka, čeho chce nový adept výcvikem dosáhnout, překvapí prakticky všechny nové zájemce o mantrailing, kteří se přihlásí na naše tréninkové akce. Někdo se chce výcvikem bavit, protože to baví jeho psa, někdo to bere jako formu terapie pro nápravu nevhodného chování svého psa, další jako novou zajímavou aktivitu. Pro všechny tyto psovody není důležitý absolutní výkon, a proto je tady zbytečné řešit míru poslušnosti. Tu si každý určí sám, podle svých potřeb.

Není mnoho těch, kteří si hned na začátku dají za cíl vytvořit mantrailingový tým, který bude schopen praktických pátrání. K tomu, aby MT tým dosáhl stavu, kdy je připraven na pátrání, vede dlouhá cesta. Bohužel delší, složitější a těžší je pro nás, pro psovody. Už jenom proto, že jsme si všichni zvykli, že k dosažení stanovených cílů dojdeme většinou splněním určitých předem definovaných dovedností a požadavků, v kynologii definovaných příslušnými zkušebními řády.

Problémem mantrailingu je, že se sice různé organizace snaží určitá pravidla stanovit, ale většinou taková, která umíme změřit, obodovat a ohodnotit. Proč? Zajímá to ty, které potřebujeme najít? Nebo jejich příbuzné a kamarády? Znovu je potřeba si uvědomit, že mantrailing není sport. Tady není potřeba porovnávat se mezi sebou navzájem. Kritérium je jenom jedno. To, co je i výsledkem a cílem našich „Double blind“ testů, tedy pouze co nejrychlejší nalezení hledané osoby a to bez jakýchkoliv dalších podmínek.

Každý kynolog by si tedy měl na začátku výcviku definovat cíle, kterých chce se svým psem dosáhnout. Uvažuje-li o výcviku záchranného psa (plochy, sutiny), musí se předem seznámit s určenými kritérii a nároky, ztotožnit se s nimi, soustředit se na postupné plnění zkoušek tak, aby získal potřebnou kvalifikaci.

Co ale má mantrailer udělat v situaci, kdy pravidla prakticky neexistují? Opět jsou dvě možnosti. Jednou z nich je podřídít se existujícím řádům jenom kvůli tomu, aby byl zařazen do stávajícího systému. Nebo se může soustředit na rozvoj schopností ve sledování pachové stopy a doufat, že se třeba stávající pravidla někdy změní.

Že se snad věci mění k lepšímu, a to dokonce i v mezinárodním měřítku, naznačují úvahy o schválení zkoušky z mantrailingu v mezinárodním zkušebním řádu The International Search and Rescue Dog Organisation (IRO). Dobrá zpráva je, že

v poslední verzi Zkušebního řádu IRO, který byl schválen na sněmu IRO 24. 6. 2018 a je platný od 1. 1. 2019, přibylo ustanovení možnosti vykonání částečné zkoušky, tj. pouze specializace. Toto ustanovení platí nejenom u nově zařazeného mantrailingu, ale i některých ostatních disciplín. Z tohoto rozhodnutí je možné usoudit, že problém s povinnou poslušností mělo v minulosti více disciplín.

Ta horší zpráva ale je, že IRO sice akceptovalo některé argumenty z připomínkového řízení a parametry speciální části zkoušky vcelku reálně postavilo, bohužel schválilo systém bodování, který z mantrailingu dělá pouze další sportovní disciplínu. Takové bodování neslouží praxi, ale je potřebné pro porovnávání jednotlivých psů mezi sebou. Nemusíte se mnou souhlasit, ale i nadále budu prosazovat testování MT týmů metodou Double blind. Trpělivost se snad vyplatí.